

nerali. 3. de Eucharistia. l. 3. c. 20. Quavis autem Patres vocem *transubstantiatio* non adhibuerint ante Concilium Lateranense, tamen adhibuerunt voces illi aequivalentes; dixerunt enim, *ex pane fieri corpus Christi: panem transmutari, aut transmutari in corpus Christi: non esse amplius panem, sed corpus Christi: non esse id, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit: sensus falli, nec ijs credendum esse.* Insuper Patres extollunt omnipotentiam Dei, quæ in hoc mysterio se quasi exhauserit: comparant cum Eucharistia conversione alias prodigiolas transmutationes, e.g. aquæ in vinum &c.

41. Adduco ex Patribus plurimis tantum unum, aut alterum. S. Cyprianus, vel quisquis est auctor sermonis *de cena Domini* (qui non videtur esse idem cum sermone *de cena dispositione*, de quo Bellarminus de scriptis. Ecclesiæ. in Cypriano ait, eum continere ineptas, & ridiculas fabellas; nam ille nil tale continet, sed gravis, & doctus est) in hoc, inquam, sermone sic habetur: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non esset, sed natura mutatus, omnipotentia verbi factus est caro.* S. Cyrillus Hierosolymitanus cateches. 4. mystagog. *Hoc sciens, & pro certissima habens, panem hunc, qui videtur a nobis, non esse panem, etiam gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi.* S. Ambrosius lib. de initionibus: vel. de ijs, qui initionem mysteris e.g. *Quantis igitur utimur exemplis, ut probemus, non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit: majoræque vim esse benedictionis, quam nature; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur, & infra: Ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium species nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicitis: Amen: hoc est: verum est. Quod os loquitur, mens interna sentiat: quod sermo sonat, affectus sentiat, & interior. In illo sacramento Christus est, quia corpus Christi est.* Similibus dictis plenus est totus sermo citatus: & adhuc plenior est ejusdem S. Ambrosii lib. 4. de sacramentis, ubi per singulas quasi lineas veritatem realis presentie Christi, & conversionem panis in corpus Christi, significatissimè adstruit. Textus ex S. Augustino idem confirmantes adducemus a n. 39.

42. Probatur conclusio 3. Verba Christi de Eucharistia intelligenda sunt ad litteram, ut probavimus n. 35. ergo in Eucharistia non remanet panis, & vinum, conseq. prob. quamvis aliquando, dum metaphoricè loquitur, per pronomen *hic*, vel *hoc*, non demonstrat substantia, latens sub accidentibus indigetatis, e.g. si in imaginem Cæsaris digitum intendens dicam: *Hic est Cæsar*: tamen, quando propriè loquitur (sicut Christus Dominus in cena utique locutus est) per pronomen *hic*, vel *hoc*, demonstra-

tur substantia latens sub accidentibus: & quidem, si demonstrat id, quod apparet esse panis, non significatur alia substantia, tantum sub pane latens, vel cum pane penetrata, sed significatur ipse panis, tanquam immediatè subitans illis accidentibus: ergo, si in Eucharistia verè adhuc adesset panis, per pronomen *hoc* significaretur panis: atqui per pronomen *hoc* non significatur panis: ergo panis non amplius adest.

Prob. antec. Si per pronomen *hoc* posset verè significari substantia alia latens, vel penetrata, vera esset hæc propositio, qua, intendens digitum in lignum, dicerem: *Hoc est Deus*: vel: *Hoc est Angelus*: vel: *Hoc est demon*: Deus enim semper, Angeli, vel demones sæpe penetrantur cum ligno: item potuisset aliquis, indigendo lapidem sepulchralem, quem Christus resurgens penetravit, dicere: *Hoc est Christus*: sed hæc propositiones ex omnium sensu sunt falsæ: ergo. Licet autem aliquando per pronomen *hoc* demonstratur, non res immediatè apprensæ, sed res contenta, e.g. quando, demonstrando dolium, dico: *Hoc est vinum*: id tamen nunquam contingit, nisi quando res, immediatè sensibus subjecta, ex natura sua, vel ex usu, est ordinata ad continentem alteram substantiam; sicut dolium est ordinatum ad continentium vinum: at panis, & vinum, minime sunt ordinata ad continentium Christum Dominum.

43. Probatur jam etiam min. subsumpta. Si per pronomen *hoc* significaretur panis, propositio esset falsa: sed istud dicere est blasphemum: ergo. prob. ma. in propositione affirmativa, & vera, debet subjectum, & prædicatum identificari: sed panis, & corpus Christi non identificantur: ergo propositio hæc affirmativa revera esset falsa. Rursus hæc propositio: *Hoc est corpus meum*: faceret hunc sensum (quem quidem aliqui hæretici, sed ineptè adstruunt) *Hic panis verè, & propriè, est corpus Christi*: qui utique falsus est, id quod facile potest probari; vel enim significaret, dari identitatem inter corpus Christi Domini, ac panem: & hoc est manifestè falsum: vel significaretur, dari aliquam unionem hypostaticam: & hæc neque ex Scripturis, neque ex Patribus, neque aliunde potest probari: dein sic Verbum non minus posset dici *impanatum*, quam *incarnatum*: vel significaretur tantum, dari conjunctionem localem: sed hæc non sufficit ad illam prædicationem: alias homo obsessus à demone posset dici *demon*, & quilibet penetratus à Deo posset dici *Deus*: quæ sunt absurdissima.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones ex Scripturis

44. **O** B. 1. contra 1. conclus. Verbum est in Scriptura sæpe accipitur pro verbo significandi

An & Quomodo Christus Dominus sit realiter presens in SS. Eucharistia. 109

ent: ergo etiam sic accipitur in hac propositione: *Hoc est corpus meum.* antec. prob. Gen. 41. v. 26. dicitur: *Septem boves pulchra, & septem spica plena, septem ubertatis anni sunt.* item Exod. 12. v. 11. dicitur de agno paschali comedendo: *Est enim phasce, id est, transitus Domini.* & Luca 22. v. 20. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo.* rursus Christus dicit Joan. 6. v. 48. *Ego sum panis vita.* & Joan. 15. v. 1. *Ego sum vitis vera.* item Joan. 10. v. 9. *Ego sum ostium.* iterum Joan. 9. v. 5. *Lux sum mundi.* & 1. ad Cor. 10. v. 14. dicitur: *Petra autem erat Christus*: ergo, Resp. 1. hoc argumento eodem modo posse probari hæresim Arianam, vel Socinianam, quæ Christo abnegabat Divinitatem; nam hæc ratione etiam posset metaphoricè explicari illud Joan. 1. v. 1. *Deus erat Verbum*: item posset negari incarnationem, & metaphoricè explicari etiam illud Joan. 1. v. 14. *Verbum caro factum est.*

45. Resp. 2. neg. conseq. & retorq. potius argumentum. Verbum est ordinariè accipitur, seu adhibetur in Scripturis, ad significandam identitatem unius cum altero, in sensu proprio: ergo etiam hic debet ita accipi. Dein verba Sacra Scripturae debent accipi in sensu proprio, & literali, quamvis ipsa Scriptura, autoritas Conciliorum, & Patrum, ac manifesta ratio id patitur: & multò magis, quando tota antiquitas eum sensum literalem ut verum hæreticus tenuit, quemadmodum in nostro casu accidit. At non idem accidit in propositionibus objectis; nam quoad primam ratio clara docet, quòd boves, & tempus, non sint idem. Sed nec agnus, vel ejus comestio, & transitus, sunt idem. Tropus, apud S. Lucam adhibitus, est usitatissimus; quia fæssimè sumitur continens pro contento, & declaratur sufficientissimè alijs verbis aliorum Evangelistarum. Quando Christus dicitur *lux*, *ostium*, *panis*, *petra* &c. nunquam fuisse illa verba ab ullo SS. Patrum, aut Conciliorum, accepta in sensu proprio, qui significaret identitatem, sed semper metaphoricè: contrarium autem accidit in verbis Eucharisticis, quæ semper in tali sensu proprio accepta sunt à Concilijs, & Patribus: & à nullo SS. Patrum doctus est Zwinglius, eos textus metaphoricè explicare; sed, ut ipse faretur, noctu ab Angelo (quem, ait, necire se, an ater, an albus fuerit) edoctus est, quòd textus illi Scripturae accipiendi sint, tanquam locutiones figuratae. Certè fuerit spiritus ille valde niger, ac tenebrosus.

46. Ob. 2. Verba Christi Domini Joan. 6. v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est promundi vita:* item *ibidem* v. 56. *Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo:* sunt tantum metaphoricè, & in sensu figurato accipienda: ergo etiam altera: *Hoc est corpus meum:* sunt figuratè accipienda. antec. prob. auctoritate plurium,

etiam Catholicorum doctorum, qui ea verba ita accipiunt. Confir. 1. Ille sermo Joan. 6. à Christo Domino habitus est, ante institutionem SS. Eucharistia: ergo non agitur ibi de Eucharistia. Confir. 2. Agitur ibi de manducatione, quæ debet infalibiliter operari vitam æternam: hoc non facit Eucharistia: ergo.

Resp. neg. antec. SS. Patres apud Bellarminum tom. 3. controv. 3. de Eucharistia. l. 1. c. 5. unanimiter illa verba explicant in sensu proprio: pariter ea ita explicat Tridentinum sess. 13. c. 2. & 4. nec est ulla ratio, quare verba illa tam clara improprie accipiantur: imò à contrario sunt rationes plurimæ, ob quas accipiantur in sensu proprio; primò enim Christus Dominus non tantum semel, sed minimum septies eo capite dicit, se carnem suam daturum ad manducandum: idque vocibus *Amen, Amen*, quasi juramento confirmat: certè quomodocunque clarè voluerit Christus loqui de reali manducatione sui corporis, non debuit adhibere ullos alios terminos, & vix potuit clariore usurpare. Secundò, Christus ibi promittit, se primum daturum hunc cibum: atqui, si cibus tantum fuisset spiritualiter manducandus, jam tunc eum actu dedisset; cum jam ibi potuerint fideles in Christum credere, & licet eum per fidem spiritualiter manducare.

47. Tertio. Ibi Christus promittit longè præstantiorem cibum, quam habuerint Judæi per manna: atqui istud æquè fervire poterat ad excitandam fidem: ergo Eucharistia manducatio non est tantum excitatio fidei, aut fides. Quarto. Quando hæc verba Christus Dominus est locutus, omnes præsentès, Pharisæi, turba, discipuli, intellegebant ea in sensu proprio: & hinc plures scandalizati sunt, & discesserunt ab eo: nec tamen Christus ea aliter explicavit, nec publice, nec etiam privatim, ut saltem solebat parabolas Apostolis: quin etiam Servator, alias misericordissimus, permisit plures abire, & perire: quorum tamen ruinam potuisset facillè, ex mente adversariorum, impedire, si declarasset, se loqui tantum de spirituali manducatione. Quintò. Juxta adversarios posset amicus valedicens alteri dicere prudenter: *Manduca meam carnem, & bibe meum sanguinem;* quia significaret: *Memento mei, cum abiero, & in me semet, gaudiamque tuum reponere sic enim jurabo:* quod est absurdissimum. Sextò tandem. Si illo capite sexto Christus non egit de Eucharistia, solus S. Joannes, dilectissimus Christi discipulus, nihil scripsit de Eucharistia, quod est incredibile.

48. Ad probat. coac. antec. neg. conseq. Quòd Catholici aliqui doctores dixerint, eo capite sexto non agi de Eucharistia, id evenit ex præcipiti fervore disputationis; cum enim dilputarent contra eos, qui asserbant necessitatem communionis sub utraque specie, ut facillius se ab eorum argumentis expedirent, & maxime à textibus ex capite illo Joann. 6. allatis, negarunt, ibi agi

de Eucharistia: quæ responsio incogitantia tribuenda est. Neque etiam privati doctoris sermo, in contentione scholastica elapsus, communi Ecclesie interpretationi potest conferri.

Ad 1. confirm. neg. conseq. ibi enim promittebatur Eucharistia, postea instituta; ait enim Christus Dominus *dabo*: ergo utique potuit esse sermo promissivus Eucharistia, antequam institueretur. Quando autem ibi v. 55. dicitur: *Qui manducat*: significat idem, ac: *Qui manducabit*: ut est frequentissimus modus loquendi hominum, utendo presenti pro futuro: e. g. frequentissimè dicitur: *Qui sumit venenum, moritur*. Et hoc maximè isto loco est sentiendum; quia Christus initio usus est futuro. Adde, posse etiam dici, Christum locutum fuisse prophetice, utendo presenti pro futuro. Ad 2. confirm. dist. ma. manducatio debet operari infallibiliter vitam æternam, positis certis conditionibus. conc. ma. non positis iis conditionibus. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq.

49. Ob. 3. Variis locis Scriptura negat, Christum esse realiter præsentem in Eucharistia: ergo, antec. prob. Primò. *Joan. 6. v. 64.* dicitur: *Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam*: ergo Christus non secundum corpus, aut carnem, sed tantum secundum spiritum, seu spiritualiter est in Eucharistia. Secundò. *Matth. 15. v. 17.* dicitur: *Quod in os intrat, in ventrem &c.* hoc de SS. Eucharistia dici non potest: ergo. Tertio. *Matth. 24. v. 23.* dicitur: *Si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere*: atqui Catholici dicunt, eum esse hinc in templo: ergo. Quarto. *Matth. 26. v. 11.* ait Christus: *Pauperes semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis*: atqui haberemus Christum semper nobiscum, si esset in Eucharistia: ergo. Quintò. *Joan. 12. v. 26.* iterum Christus ait: *Ubi sum ego, illic & minister meus erit*: sed ministri non sunt in Eucharistia: ergo. Sextò. *Joan. 16. v. 28.* dicit Christus: *Relinquo mundum, & vado ad Patrem*: ergo non mansit in mundo. Nec dici potest, Christum quidem non mansisse in mundo visibiliter, seu sensibiliter, mansisse tamen invisibiliter, seu insensibiliter; nam si mansisset, etiam tantum invisibiliter, non misisset sui loco Spiritum Sanctum: ergo.

50. Resp. neg. antec. ad probationes explico textus, & ostendo, ex ijs nil contra nos probari. Ad 1. Ea verba non significant, quòd sanctissima caro Christi non proficit; hoc enim dicere, est blasphemum; nam utique per passionem, & mortem, à Domino in carne toleratam, liberati sumus: & certè, si juxta Zvinglium prodest caro figuratè tantum talis, cur non etiam caro realiter talis? Quare sententia illorum verborum est iste: *Id, quod vobis suggerit carnalis vestra imaginatio, circa verba à me*

prolata, quasi caro mea dentibus esset commestenda, vanum est: nec prodest quidquam ad usum, & intelligentiam hujus mysterij. Potest etiam textus intelligi, ita, ut significetur, solam manducationem corporis Christi, absque fide, & charitate, non prodesse; cum potius obicit tanquam sacrilegium. Ad 2. Sermo ibi est de cibo, qui consumitur, & mutatur realiter in substantiam alii: & de fructibus alimenti. At corpus Christi Domini non consumitur, sed duntaxat tandè manet præsens, quamdiu manent species, quibus destructis cessat adesse.

Ad 3. Christus ibi loquitur de illis impostoribus, qui Judæos decepturi erant, tempore excidij Hierosolymitani, vel sub adventum Antichristi: patet hic sensus verborum aperte ex contextu; unde ea verba minimè spectant ad Eucharistiam. Ad 4. Sensus est, Christum non semper nobiscum futurum in eo statu visibili, in quo posset utilitatem corpoream ab hominibus recipere, ungi, lavari &c. Ad 5. Non dicit Christus, ministrum suum futurum ubique, ubi ipse esset, seu in omni loco; alias debuisset cum ipso etiam esse in cruce, vel sepulchro: sed dicit *ubi*, id est, in aliquo loco, scilicet in cælo. Ad 6. Reliquit mundum Christus specie corporali, & sensibili illa, qua prius ambulabat, & conversabatur in terris, & ex cuius præsentia Apostoli singularem consolationem sensibilem etiam hauerunt: quæ ut suppleretur, missus est postea Spiritus Sanctus, qui eam compensavit plurimis gratis. Unde falsum est, quòd stante invisibili, seu insensibili, aut sacramentali sua præsentia, non voluerit Christus mittere Spiritum Sanctum; nam tantum non voluit eum mittere, dum ipse esset præsens corporaliter, aspectabili, & immediate in se sensibili præsentia, seu in forma humana.

51. Ob. 4. iterum ex Scriptura. Primò. *Marci 16. v. 19.* dicitur de Christo: *Sedet à dextris Dei*: ergo non est in altari. Secundò. S. Paulus *ad Philip. 3. v. 20.* ait: *Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam salvatorem expectamus*: ergo Christus Salvator non est in terra. Tertio. *Actuum 17. v. 24.* dicit idem Apostolus de Deo: *Non in manufactis templis habitat*: ergo non est in tabernaculo altaris. Quarto. *Joannis 20. v. 17.* dicit Christus Magdalena: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem meum*: ergo Christus post resurrectionem vult omnes nostras cogitationes in calum dirigi: quod etiam vult Ecclesia, dum toties canit: *Sursum corda*. Resp. neg. omnes consequentias, quæ malè inferuntur ex adductis textibus, quos melius explico. Ad 1. dico, hoc argumentum esse simile huic: *Anima est in capite: ergo non est in pede. vel: Deus est totus compenetratus cum Petro: ergo non est compenetratus cum alio homine*: quæ consequentiæ sunt omnino falsæ.

52. Scilicet, sicut Deus est immensus, & ideo potest esse in pluribus locis: ita est omnipotens, & potest facere, ut eadem res sit in pluribus locis, etiam discontinuis. Quod si replicationem, præsertim corporum non capimus, eam tamen credere possumus: & hic potest, & debet habere locum illud S. Augustini ep. 3. *ad Volusianum ante medium.* *Demus, Deum aliquid posse, quod nos facere amur investigare non posse.* Sanè, quamvis intellectus noster non capiat replicationem, non eo ipso hæc impossibilis est; sicut nec mysterium SS. Trinitatis, nec mysterium incarnationis, quamvis humano intellectui imperceptibilia sint, propterea impossibilia sunt: quibus si comparemus replicationem, statim apparebit, hanc minime esse illis captu difficiliorem.

Unde non debent adversarii, omnipotentia Divina negare virtutem efficiendi replicationem: sicut ei non negant virtutem producendi summè mirabilem unionem hypostaticam: quin ex eo, quòd replicatio sit magnum miraculum, non impugnatur, sed roboratur doctrina Catholica; cum à primis sæculis Christianis, Patres, & fideles, semper crediderint, SS. Eucharistiam esse rem maximam, summè mirabilem, solius Divina omnipotentia opus.

53. Itaque ad hunc textum neg. conseq. est enim Christus simul utroque in loco. Nec dicas, ipsum Angelicum 3. p. q. 75. a. 1. cum sibi arg. 3. objecisset: *Nullum corpus potest esse simul in pluribus locis*: dein ad 3. id non negare, adeoque saltem implicitè fateri, Christum non posse esse simul in cælo, & simul in Eucharistia; nam S. Thomas nullo modo negat, imò ibi apertissime affirmat, Christum esse in Eucharistia realiter præsentem: item apertissime affirmat, Christum esse simul in diversis altaribus: quod nos solum intelligimus, quando dicimus, Christum esse in pluribus locis. S. Doctor autem per esse corpus in loco, intelligit, illud non quomodocumque ibi existere, sed modo speciali, & specialiter conveniente corpori: & hinc est, cur ibi dicat: *Non est Christus eo modo in hoc sacramento, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco commensuratur: sed quodam speciali modo, qui est proprius huic sacramento.*

Scilicet Angelicus vult tantum dicere, Christum in Eucharistia non adesse per præsentiam quantitativam, & connaturalem corpori quanto, ita, ut excludat aliam quantitatem, & sit quidem totum in toto, sed non totum in qualibet parte, ita scilicet, ut qualibet pars habeat suum locum connaturalem, à quo aliud corpus, & aliam quantitatem excludat: simul etiam ita loco circumscriptur, ut extra eum non sit. Non autem negat S. Doctor, Christum esse in Eucharistia præsentem, per modum aliquem supernaturalem, specie diversum à præsentia corporibus connaturali, nunc explicata, per quem supernaturalem modum sit realiter

præsens, potius hinc, quam alibi. Eodem modo explicandus est S. Augustinus, quando l. 20. contra Faustum c. 11. *sub finem* ait de Christo: *Secundum præsentiam verò corporalem, simul & in sole, & in luna, & in cruce, esse non posset.*

54. Ad 2. textum dico, Apostolum tantum velle dicere, Christum venturum de cælo ut iudicem ad iudicium universale. Eveniet inde in maiestate magna; nam Christus etiam in cælis est, ut inde venire possit: nec est ubique in terra, ut ad nullum locum de novo venire possit: minùs jam est in loco illo, ubi sessorus est iudex. Attamen est in SS. Eucharistia, quod nullo modo negat Apostolus. Ad 3. textum. Sermo ibi S. Paulo est de Divinitate, quæ implet omnia, & nullis locis concluditur; cum tamen ad hoc, ut aliquis strictè dicatur alicubi habitare, requiratur, ut eo loco concludatur. Dein etiam Christus non propriè templo, aut sacra pyxide clauditur; quia etiam extra hanc, & illud existit, adeoque neque strictè ibi habitat: minùs indiget templo tanquam tecto: quod aliqui etiam requirunt ad habitationem.

Ad 4. textum. Sensus ejus proprius iste esse videtur: *Noli festinare ad meum iactum, vel eo te detinere; nam erit adhuc tempus; nondum enim ascendi ad Patrem: sed cito vade, & nuncia fratribus meam resurrectionem.* Quod additur de Ecclesie monito: *Sursum corda*: id non est intelligendum de corporali elevatione; alias mathematici, oculis, & pectore, ad cælum inspiciendum conversi, magis impleverunt voluntatem Ecclesie, quam ij, qui oculos præ modestia in terra defigunt; unde tantum significatur eo monito, animum à terrenis, ad cælestia, & æterna esse elevandum: quod etiam fit, elevando cor ad Christum, in altari præsentem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones ex SS. Patribus.

55. Ob. 1. SS. Patres SS. Eucharistiam sæpe appellant figuram, symbolum, signum, typum, antitypum corporis Christi: ergo in ea non est realiter corpus Christi. Confr. Clemens Alexandrinus l. 1. *pedagog. c. 6.* & S. Hieronymus in *psal. 147.* per carnem, & sanguinem Christi, intelligunt verbum Dei, Scripturas, & doctrinam, quibus spiritualiter nutrimur: ergo non censent, dari veram realem præsentiam Christi in Eucharistia. Resp. Mens SS. Patrum est quoad hoc mysterium clarissima: & possunt videri apud Bellarminum tom. 3. *controv. 3. de Eucharist. l. 2. per omnia capita*, citati, per omnia æra Christianæ sæcula, & ætates, invicta Patrum testimonia, quæ esset longum referre: referam tamen eorum doctrinam.

56. Itaque SS. Patres primò expressis verbis excludunt solam figuram, ajuntque hoc sacramentum differre à veteribus, agno paschali, manna, panibus propositionis &c. (quæ fuere figuræ) differre, inquam, tanquam veritatem à figuris, corpus ab umbra, rem caelestem, Divinam, & inconsumptibilem, à terrena, vel consumptibili. Secundo docent, Christum non sola fide, sed reipsa nobis conjungi. Tertio mirè extollunt maximum amorem Christi, nos patientis sua carne; cum nec pastores ovibus, nec matres filiis, nec amici amicis, carnem suam manducandam apponant. Quarto dant rationem, quare sub specie panis, & vini, se manducandum dare voluerit, ne scilicet concipiamus horrorem ex alia specie ciborum, vel accidentium. Quinto honorant titulis magnificentissimis hoc sacramentum, vocantes illud per antonomasiam *sanctum Dei, sancta sanctorum, ipsum bonum, memoriam omnium beneficiorum Dei, terribile mysterium, bonam gratiam.*

Sexto dicunt, Eucharistiam esse stupendum Divinæ omnipotentiae miraculum, transcendens omnem captum humanum; & hinc fidelibus constanter inculcant, non esse credendum sensibus, sed verbis Christi; dubiaque non solvunt, nisi adducendo infallibilem auctoritatem Christi, & extollendo Divinam potentiam: insuper comparant hoc mysterium cum aliis mysteriis maximis, incarnationis, Trinitatis, & similibus.

Septimo constanter asserunt Patres, hoc sacramentum dignum esse summo honore; hinc illud adorarunt, & diligentissimè præcaverunt, ne quid in terram decideret: asseruerunt, ad stare illi Angelos adoratores: non permittere illud videri ab infidelibus, imò nec à catechumenis: & coram his non sunt de eo locuti, nisi verbis obcuris, & rectis, loco explanationis ad dentes illud: *Norunt fideles*: qua phrasi etiam utitur S. Augustinus tract. 26. in Joannem: hinc etiam Patres Synodi Alexandrinæ in Ægypto in suis literis ad omnes Catholicos (quæ habentur in apologia 2. S. Athanasij) graviter queruntur de Arianis, quòd coram catechumenis, vel etiam gentilibus, litem intentaverint S. Athanasio de sacro calice, & addunt: *Non enim fas est, mysteria gentibus prodere, ne per imperitiam ea subsannent, aut catechumeni per curiositatem scandalizentur.* vide etiam tract. de sacram. in genere n. 5.

Octavo docent SS. Patres, in hoc mysterio fieri veram mutationem, & conversionem panis, & vini, in corpus, & sanguinem Christi, quam comparant mutationibus aquæ in vinum, virgæ Moysis in serpentem, panis in carnem: docent quoque, non manere panem, & hanc mutationem fieri per omnipotentiam Dei. Quæ omnia minime conveniunt illi, ab adversariis assertæ tantum figuratæ Christi præsentia, ut culibet, non omnino indisciplinato ingenio, facile

patet. videatur Bellarminus citatus n. 55.

57. Resp. jam ad objectionem directè, conc. antec. neg. consèq. Eucharistia dupliciter potest sumi, vel, ut in recto veniant solæ species: vel, ut in recto veniat ipsum corpus, & sanguis Christi: si primò modo lumitur, est signum corporis Christi præsentis: si sumitur secundo modo, est signum corporis Christi ut visibilis humanà formà, & in cruce immolati. Et in hoc sensu sæpe Eucharistiam SS. Patres, & præsertim S. Augustinus, vocant signum, quatenus scilicet significat, & in memoriam revocat, corpus Christi Domini, & sanguinem in cruce immolatum. Ad confirm. neg. consèq. Etsi SS. Patres aliquando loquantur in sensu morali, & figurato, non propterea excludunt sensum realem, & literalem: id quod patet ex clarissimis eorum textibus pro veritate Catholica, quorum paucos adduximus n. 37. & seq. & aliquos adhuc adducemus n. 59. longè plures autem videre est apud Bellarminum loc. cit. n. 55. & alios polemicos.

58. Ob. 2. S. Augustinus non agnoscit realem præsentiam Christi in Eucharistia: ergo. prob. antec. adductis ejus textibus. Itaque primò agens de SS. Eucharistia tract. 25. in Joannem, in illa verba Christi Joan. 6. v. 29. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*: ait: *Hoc est ergo manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes. & ventrem? Crede, & manducasti.* Secundo l. contra Adimantum Manichæi discipulum. c. 12. ait: *Non enim Dominus dubitavit dicere: Hoc est corpus meum: cum signum daret corporis sui.* Tertio enarration. in psalm. 3. non longe ab initio ait: *Cum Judam adhibuit ad convivium, in quo corporis, & sanguinis sanguinem discipulis commendavit, & tradidit.*

Quarto idem S. Augustinus enarrat. in psalm. 98. sic scribit: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibaturi illum sanguinem, quem susuri sunt, qui me crucifixerunt: sacramentum aliquod vobis commendavi.* Quinto tract. 59. in Joannem. ait: *Illi manducabant panem Domini: Judas panem Domini contra Dominum: adeòque impij non manducant corpus Christi: consequenter istud tantum manducatur spiritualiter.* Sexto tract. 26. in Joannem. sub initium scribit: *Credere enim in eum hoc est manducare panem vivum.*

Septimo idem S. Doctor l. 3. de doctrin. Christian. c. 16. in illa verba: *Nisi manducaveritis &c.* ait: *Figura est ergo, precipiens passioni Domini communicandum, & suaviter, atque utiliter recordandum in memoria, quòd pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit: quasi diceret, cogitandum esse Christi Domini mortem.* Octavo l. 1. contra Julianum c. 4. ait de Innocentio I. Summo Pontifice: *Qui denique parvulos deservit, nisi manducaverint carnem filii hominis, vitam prorsus habere non posse:* quam

quam tamen manducationem à parvulis fieri per baptismum, explicat S. Augustinus, relatus C. *Quia passus est.* 26. dist. 2. de consecratione. hinc autem manducatio est tantum spiritualis, & consequenter juxta S. Augustinum non datur realis.

59. Resp. Quid sentiat S. Augustinus (cujus auctoritate vel maxime abutuntur hæretici) colligi potest ex ejus textibus à Bellarmino tom. 3. contr. 3. de Eucharist. l. 2. c. 24. allatis, ubi ex omnibus tomis huius S. Doctoris afferuntur sententiæ, hoc mysterium Catholicè adstruentes, ex quibus paucos assero. Sic epist. 20. ad Honoratum c. 27. in psalm. 21. v. 30. *Manducaverunt, & adoraverunt omnes divites terræ* (sic ipse legit: vulgata modò habet: *pingues terræ*) sic ait: *Et ipsi quippe adhaerenti sunt ad mensam Christi: & accipiunt de corpore, & sanguine ejus: sed adorant tantum, non etiam sacramentum Christi* ergo ex S. Doctoris mente accipiunt de corpore Domini reali, quod scilicet solum adoratur.

Item enarrat. in psalm. 98. circa medium ait, per scabellum pedum Dei, quod est terra, posse intelligi carnem Christi, quæ est de terra, & sic posse impleri illud v. 5. huius psalmi: *Adorate scabellum pedum ejus* verba S. Augustini sunt ista: *Et quia in ipsa carne hoc ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam, ad salutem dedit: nemo autem illum carnem manducavit, nisi prius adoraverit, inventum est, quemadmodum adoratur tale scabellum pedum ejus: ergo juxta S. Augustinum Christus dat nobis manducandam carnem, in qua in terris ambulavit, & quæ debet adorari ante summationem: ergo dat verè realiter suam carnem; non enim ambulavit in figura: neque etiam figura carnis deberet adorari.*

Item l. 5. de baptis. contra Donatist. c. 8. sic scribit: *Sicut enim Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed male accipiendo, locum in se diabolo præbuit: sic indigne quisque sumens Dominicum sacramentum, non efficit, ut, quia ipse malus est, malum sit, aut, quia non ad salutem accipit, nihil acceperit: corpus enim Domini, & sanguis Domini, nihilominus erat etiam in illis, quibus dicebat Apostolus: Qui manducant indigne, iudicium sibi manducant, & bibunt: ergo etiam sacrilegè accedentes ad communionem intra se habent corpus Christi: non spiritualiter, ergo materialiter, seu realiter, quamvis sine fructu.*

60. Rursus l. 3. de Trinitate. c. 10. ait, infantibus dici auctoritate gravissima, quòd in altari sit Christi corpus, & sanguis: ergo, cum pueri hoc audientes intelligant de reali, & non tantum de spirituali, aut figurata præsentia, nec falsam eos fidem habere S. Augustinus iudicet, realiter Christus est præsens. Item l. 2. contra advers. legis. c. 9. ait: *Sicut mediator Dei, & hominum, Christum & Jesum carnem suam nobis manducandam, bibendamque sanguinem dantem,*

fit realiter præsens in SS. Eucharistia. 113
fidei corde, atque ore suscipimus: ergo non tantum spiritualiter corde, sed etiam realiter ore, carnem Christi manducamus, & sanguinem bibimus.

Iterum enarrat. in psalm. 33. concion. 1. explicans titulum psalmi, qui teste Bellarmino tom. 3. contr. 3. de Eucharistia. l. 2. c. 24. erat: *Et ferebatur in manibus suis*: ait: *Hoc verò fratres, quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo: manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram, non invenimus: in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: Hoc est corpus meum; ferebat enim illud corpus in manibus suis. Ubi nota S. Augustinum velle, Christum secundum litteram, hoc est, realiter, corpus suum tulisse; nam in hoc aliquid speciale prodigium, quod aliis hominibus, etiam Davidi, impossibile fuerit, agnovit. At, si Christus tantum figuratè tulisset corpus suum, nil prodigiosi fecisset, nec aliquid Davidi, aut aliis impossibile; cum quilibet possit ferre in manibus suis aliquam sui imaginem. plura vide apud Bellarminum loc. modò cit.*

61. Jam in form. neg. ant. & respondeo ad textus objectos. Ad 1. S. Augustinus ibi loquitur, non de sacramento, sed de fide incarnationis: neque per cibum, qui non perit (de quo ibi meminit) intelligit SS. Eucharistiam, sed varios actus virtutum, utiles ad vitam æternam; nam ibi nondum venerat ad locum Evangelii, ubi agitur de sacramento; unde licet de spirituali aliqua manducatione ibi agat, non excludit realem manducationem Eucharistiæ, de cuius manducatione ibi non loquitur. Ad 2. textum, Resp. Eucharistia est signum corporis Domini præsentis, si species sacramentales veniant in recto: vel, si ipsum corpus veniat in recto, est signum corporis Domini, ut in cruce immolati, de qua re vide dicta n. 57. Ad 3. textum. Eucharistia iterum dicitur signum, seu figura corporis; vel quia species sacramentales veniunt in recto; vel quia significatur corpus in cruce.

Ad 4. textum. S. Doctor vult dicere, non esse idem corpus quoad aliqua accidentia, licet sit idem quoad substantiam, eo sensu, quo quidam à perverta vita ad meliorem conversus dixit: *Ego non sum ego*: aut sicut Apostolus 1. Cor. 15. v. 37. dicit: *Non corpus, quod futurum est, feminas, sed nudum granum*: ubi allegoricè vult dicere, non idem corpus humanum mori, & seminari in sepulchro, quod postea resurget: quod verum non est, nisi intelligatur, non idem quoad accidentia; est enim idem quoad substantiam: & in hoc sensu hæc ipsa Apostoli verba explicat ipse S. Augustinus epist. 146. Quomodo autem non manducetur idem corpus, explicat S. Doctor, cum eadem enarrat. in psalm. 98. paulo post medium de Capharnaitis ait: *Durum illis visum est, quod*

ait: Nisi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam aeternam: acceperunt illud salute carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt, quod praesens esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis.

62. Ad 5. textum Resp. opponendo illi alium textum, supra n. 59. citatum ex l. 5. de baptis. contra Donat. c. 8. ubi S. Doctor dicit, etiam in impiis, adeoque etiam in Juda (de quo ibi etiam loquitur) post sumptam SS. Eucharistiam esse corpus Christi: non autem est spiritualiter: ergo tantum materialiter. Unde, ut textus obiectus concilietur cum altero modo citato, notandum, quod S. Augustinus aliquando aliquam nomenclationem, seu appellationem adhibeat in sensu restrictiore, ita, ut eam non tribuat cuilibet rei, quae tantum habet essentiam, ea nomenclatione, seu appellatione significatam: sed tantum illi, quae habet etiam effectum, seu qualitatem sibi debitam; unde, cum Judas, licet receperit essentiam Eucharistiae, non tamen receperit effectum eiusdem, dicitur à S. Augustino, Eucharistia non fuisse manducata à Juda.

In hoc sane sensu idem S. Augustinus loquitur *serm. 2. de verb. Apost.* dum ait: *Illud manducant et rescit est... illud bibere, quid est, nisi vivere? certe vivere est tantum effectus, non vero essentia illius potus; nam etiam sacrilegè bibens sibi ad mortem, & iudicium, tamen essentiam illius potus accipit.* Dein tæpe, quando aliqua res nominatur, ea non intelligitur quoad substantiam, sed tantum quoad qualitatem, & effectum: sic 1. *Cor. 15. v. 44.* dicitur: *Surget corpus spiritale;* cum tamen quoad substantiam corpus resurgens sit materiale: & *ibidem v. 50.* dicitur: *Caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt:* quod tantum intelligi potest de effectibus carnis, seu peccatis, vel qualitate carnis, id est corruptione, ut exponit S. Augustinus *ep. 146.* ajens: *Melius coloco intelligitur caro, & sanguis, pro corruptione carnis, & sanguinis postea: alias utique corpora erunt in calo.*

Ad 6. textum. Illud credere est aliqua spiritualis manducatio, sed non excludit realem manducationem eo modo, quo sibi eam imaginabantur Capharnaïtae, de quibus n. 61. nam ille modus poterat videri indecens, aut crudelis, vel peccaminosus: non autem ille, quo sub specie panis Christum manducamus. S. Doctor autem tantum vult, non literaliter significari modum manducandi flagitiosum; ait enim illis verbis: *Nisi manducaveritis &c. Facinus, vel flagitium, Christus videtur jubere:* & hinc vult, cogitandam potius esse Domini mortem, quam talem crudelium modum manducandi. Ea autem recognitio mortis Christi fit per ipsam manducationem Domini, sub speciebus sacramentalibus; unde hic S. Augustinus aliud non vult, quam quod praecipit S. Paulus 1. *Cor. 11. v. 26.* per illa verba: *Mortem Domini annuntiabit.*

63. Ad ultimum, seu octavum textum imprimis retorq. argumentum. Infantes nec spiritualiter per fidem actuale possunt Eucharistiam sumere. Resp. 2. S. Augustinum ad summum ibi docere, infantibus esse necessariam Eucharistiam, non in re, nec in voto explicito (cujus ob defectum rationis sunt incapaces) sed in voto implicito, quod ait, esse baptismum; sicut enim quilibet corporaliter genitus exigit, & desiderat cibum, sed suo tempore sumendum: ita etiam quilibet spiritualiter genitus exigit pro suo tempore spirituale cibum. Dein per baptismum homo ingreditur Ecclesiam, atque incorporatur Christo, quae incorporatio juxta SS. Patres aliquo modo æquivaleret sumptioni Eucharistiae: & in hoc sensu baptismus est virtualis sumptio Eucharistiae. Unde hic textus prorsus non explicat, quid sit Eucharistia in se, sed ad summum exponit aliquem modum allegoricum, vel mysticum, eam sumendi.

Et hanc esse mentem S. Augustini magis patet ex C. *Quia passus est. 30. dist. 2. de consecrat.* ubi hic S. Doctor refertur sic loqui: *Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium, corporis, & sanguinis Domini, fieri participem, quando in baptisate membrum efficitur Christi, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc saeculo, in unitate corporis Christi constitutus, abscedat; sacramenti quippe illius participatione, & beneficio non privatur, quando in se hoc, quod illud sacramentum significat, invenit: quae verba, paucissimis accidentaliter mutatis repetuntur C. *Nulli. 131. dist. 4. de consecr.* & in eundem prorsus sensum loquitur S. Fulgentius *epist. ad Ferrandum de baptisate aethiops sub finem:* ubi exhibetur etiam S. Augustini *sermo ad infantes &c.* vide etiam *tr. de virt. Theol. n. 382.**

Quare videntur SS. Augustinus, & Innocentius, aliud non velle, quam parvulos debere per baptismum (de quo ex primaria sua intentione hi SS. Patres agunt) fieri membra illius corporis mystici, quod manducat illum panem, & bibit illum sanguinem, ut tali ratione cum panem manducant in corpore suo, sive per alios, sicut credunt per alios. Vel (ut videtur satis aperte indicare S. Fulgentius *loc. modo cit.*) videntur isti SS. Patres velle, parvulos per baptismum fieri membra Christi, vel incorporari Christo, adeoque participes fieri corporis Christi: & hinc est, quod quidem S. Fulgentius ferè eadem verba, quae C. *Quia passus est. supra cit.* habentur, ad Ferrandum scribat: *attamen in fine paulò aliter habeat, scilicet: Sacramenti quippe illius participatione, & beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum significat, invenit:* hoc est, quando ipse invenitur esse corpus Christi, seu de corpore Christi, quod illo sacramento significatur.

64. Ob. 6. contra 3. conclus. In vino, in

in quod Christus *Joan. 2.* convertit aquam in nuptiis Cana Galilææ, mansit materia prima aquæ: ergo etiam manet materia prima panis in Eucharistia. Confir. 1. Christus dicit *Marc. 14. v. 25.* *Non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei* (quod etiam habetur *Matth. 26. v. 29.*) atqui hoc dictum fuit post consecrationem: ergo post hanc adhuc adest vinum. Confir. 2. Eucharistia nutrit etiam corporaliter: ergo est panis. Confir. 3. Ad sacramentum requiritur elementum: ergo requiritur panis. Confir. 4. Si destruitur panis, debet dari transubstantiatio: sed hæc incognita fuit antiquis, & primum inventa est in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. ergo non datur, adeoque neque destruitur panis.

65. Resp. om. antec. neg. conseq. quia, quod semel in aliqua conversione factum est, non debuit semper fieri. Dein non potest esse materia panis fieri corpus Christi; esset enim aliud corpus, quam passum fuerit: at potuit ita fieri ex materia aquæ vinum. Ad 1. confirm. neg. mi. S. Lucas clarè distinguit duos calices c. 22. v. 17. & 20. & primo calici, sive non consecrato, subnectit verba objecta: tum refert alium calicem datum, scilicet consecratum, cui nihil postponit. Ita docent S. Hieronymus in *Matth. 26. v. 26.* *Canantibus autem &c.* Beda, Theophilactus apud Cornelium à Lapide in c. 26. *Matth. v. 29.*

Quod autem S. Matthæus, & Marcus hæc verba referant, postquam jam meminissent consecrationis, inde est, quod illi non respexerint ad illum calicem, sed tantum ad vinum in mensa appositum: vel, ut Cornelius ait, non narraverint suo loco rem non adeo magni momenti. Quod si etiam verba illa dicta fuissent post consecrationem, tamen (ut exponit S. Anselmus in c. 26. *Matth. & eum versum*) non deberent referri ad calicem consecratum, sed ad calicem prius potatum, cum esu agni paschalis; cum Christus ibi voluerit dicere, se non amplius bibiturum more veterum, observando caeremonias Judaicas agni paschalis.

66. Ad 2. confir. neg. conf. Deus enim miraculosè supplet defectum materiae, producendo novam, in locum prioris destructæ: quod miraculum non gratis asseri, sufficienter probant nostræ rationes gravissimæ pro conclusione. Ad 3. confirm. neg. conseq. Elementum, seu materia Eucharistiae, sunt species sensibiles panis, & vini, non autem ipsa substantia. Ad 4. confirm. neg. mi. quia transubstantiatio quoad rem fuit semper assera, quamvis fortè hæc vox *transubstantiatio* antiquis non fuerit in usu: sicut autem occasione aliarum hæresum Ecclesia cepit adhibere alias voces, e. g. contra Nestorianos vocem *theotocos*, adversus Arianos *homouios*: ita contra istos impanatores potuit adhibere vocem *transubstantiatio*; praesertim, cum à Patribus passim confectio SS. Eucharistiae vocetur *conversio*, *trans-*

mutatio, & à Theophylacto *transselementatio*, dum in 14. *Marc.* ait: *Speciem quidem panis, & vini, servat: in virtutem autem carnis, & sanguinis transelementat.*

67. Ob. 7. SS. Patres SS. Eucharistiam vocant panem, & vinum: ergo post consecrationem adhuc realiter adest panis, & vinum. Confir. 1. S. Irenæus l. 4. *advers. haeres. c. 34.* ait: *Fam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena, & caelesti:* ergo constat corpore Christi, & pane. Confir. 2. Origenes in c. 15. *Matth.* ait, Eucharistiam secundum id, quod habet materiale, abire in ventrem, & in secessum emitti: ergo partialiter saltem constat pane.

Confir. 3. Theodoretus in *Eraniste, seu dialogis contra sui temporis hereticos. dial. 2. post medium* ait: *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura; manent enim in priore substantia, & figura, & forma:* ergo manet substantia panis. Confir. 4. Gelasius l. contra *Eutych. de duob. natur. Chri.* ait: *Sacramenta, quae sumimus, corporis, & sanguinis Christi, Divina res est, propter quod & per eandem Divina efficiuntur consortes naturæ: & tamen esse non desinit substantia, vel natura panis, & vini:* ergo. Confir. 5. Damascenus l. 2. *orthod. fidei. c. 14.* ait: *Quoniam ita fert hominum usus, atque consuetudo, ut panem edant, vinumque, & aquam bibant, ideo Divinitatem suam cum ipsis conjunctis:* ergo.

68. Resp. neg. conseq. SS. Eucharistia à SS. Patribus post consecrationem adhuc vocatur panis ex triplici causa. 1. quia est panis caelestis, & supersubstantialis. 2. quia est panis appareatè propter remanentes species, seu accidentia panis. 3. quia est panis ampliativè, id est, immediatè antè fuit panis: sic *Exod. 7. v. 12.* serpens, in quem virga Moysis, seu Aaronis, fuerat conversa, vocatur *virga*: & statua salis, in quam *Gen. 19. v. 26.* versa est uxor Loth, dicitur uxor eius. Ad 1. confirm. neg. conf. Res terrena de qua S. Irenæus, non est panis, sed sunt species sensibiles. Ad 2. confirm. Origenes aut deterrendus est, aut in sensu morali intelligendus, de parte novæ substantiae, quam Deus loco materiae panis creat, quæque aliquo modo latè potest dici materia panis: & partialiter vadit in secessum.

Ad 3. confirm. neg. antec. Verba in Græco ita sonant: *Manent enim prioris substantia forma, & figura:* ergo loquitur de accidentibus. Dein Graeci (qualis fuit Theodoretus) sæpius per naturam intelligunt naturam accidentium, seu ipsas proprietates, & externam speciem. Si tamen omnino Theodoretus sensisset, manere substantiam ipsam panis, materialiter errasset, sicut aliquando erravit, dum Nestorio favit, à quo errore postea resipuit. vide Belarminum de *scriptorib. Eccles.* Ad 4. confir. nego suppositum. Gelasius ille non est Gelasius Papa, sed alius, de quo vide Canam de

locis Theol. l. 6. c. 2. ad arg. 9. & Bellarminum de scriptor. Eccles. in Gelasio. Sed & hic auctor tantum videtur intelligere accidentia, prout aliquando, non tantum scriptores Græci, sed etiam Latini intelligunt, ut videre est apud Bellarminum tom. 3. contr. 3. de Eucharist. l. 2. c. 27. si tamen hic auctor aliud voluisset, deserendus esset.

Ad 5. confr. neg. conf. S. Damascenus tantum vult, dari conjunctionem Divinitatis cum pane apparenter tali, seu aliquam conjunctionem cum speciebus; nam statim addit: *Panis ipse, ac vinum, in corpus, & sanguinem Dei immutantur*: idque explicat similitudine commutationis panis, & vini profani, ab homine sumpti, & per nutritionem in corpus hominis conversi: quo casu utique non manet panis. Ne autem dicas, manere saltem materiam; respondeo, S. Damascenum nullo modo vel le, similitudinem esse omnimodam; nam ibidem ait, modum conversionis panis in corpus Christi, admirabilem esse, & nulla ratione indagari posse.

69. Ob. 8. Pronomen hoc potest juxta nos in recto significare accidentia: e. g. quando dicitur: *Hoc est fractum*: hoc est congelatum: quæ propositiones tantum veræ sunt, si intelligantur de speciebus panis, & vini: ergo idem pronomen hoc potest significare panem, adeoque iste potest adesse in Eucharistia cum corpore Christi. Resp. neg. suppositum argumenti. Non dicimus, quod simpliciter loquendo nunquam per pronomen hoc possit significari aliquid distinctum à corpore Christi: sed tantum dicimus, tale aliquid distinctum non posse significari per illud pronomen in ista propositione: *Hoc est corpus meum*; nam vi hujus propositionis ut veræ, debet illud, quod significatur per pronomen hoc, identificari cum corpore Christi: atqui panis cum illo non identificatur, ut est per se clarum, & explicavimus n. 42.

70. Quod attinet ad propositiones in objectionem adductas: *Hoc est fractum*: hoc est congelatum: melius fortè res exprimeretur dicendo: *Hæ species sunt fracta: Hæ species sunt congelata*: vel (ut modum loquendi Ecclesiæ servemus, adductum. n. 9.) *Hoc sacramentum est fractum*: & tunc possent per pronomen illud significari species, seu accidentia; quia ista inadæquate identificantur cum sacramento corporis Christi. Ad summum in illis propositionibus per pronomen hoc potest intelligi corpus Christi ut Eucharisticum: sub qua reduplicacione iterum species, seu accidentia, ipsi inadæquate identificantur. An autem etiam debeat dici: *Hoc sacramentum est congelatum*: vel: *Hic sanguis Christi ut Eucharisticus est congelatus*: multum dependet ab eo, an etiam usitati sint hi modi loquendi. Saltem istæ propositiones plus significare non possunt, quam species sacramentales esse congelatas. Cæterum, quidquid dicatur de his, & similibus propositionibus, semper manebit verum, quod in altera propositione:

Hoc est corpus meum: non possit per pronomen hoc intelligi panis.

QUÆSTIO II.

De Materia Eucharistica.

ARTICULUS I.

Quenam sit Materia Remota Sacramenti SS. Eucharistia.

71. Dico 1. Materia remota, necessaria ad valorem sacramenti Eucharistia, est panis triticeus, & vinum de vite. ita S. Thomas 3. p. q. 74. a. 1. in corp. & cum eo communissime Theologi omnes, exceptis uno, & altero, quorum tamen sententia ab aliis merito deseritur. Probatur ex Concilio Florentino in decreto Eugenij IV. pro Armenis, ubi ita habetur: *Tertium est Eucharistia sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.*

Nec dici potest, Concilium assignare tantum materiam præcipuam, & convenientissimam, aut necessariam tantum necessitate præcepti, non verò necessariam necessitate sacramenti; nam mens hujus Concilii ex communi Theologorum est, tradere materias, & formas sacramentorum effectuales; alias enim nihil certi posset ex hoc Concilio colligi, possèque eadem ratione diei, ad baptismum non esse simpliciter necessariam aquam, sed tantum esse materiam magis convenientem: ad extremam unctionem non esse necessariam oleum, sed hoc esse tantum magis conveniens, & ad ejus sacramenti valorem sufficere etiam alium quemcumque liquorem &c. quæ admitti non possunt.

72. Dico 2. Sive panis triticeus sit azymus, sive fermentatus, validè in eo consecratur. ita iterum Florentinum in literis unionis, ubi sic habetur: *Dissimilis ... in azymo, sive fermentato pane triticeo, corpus Christi veraciter confici*: scilicet uterque panis est verè, & simpliciter dictus panis; nam de fermentato nemo dubitat: de azymo habetur clarum testimonium ex Luca 24. ubi de Christo, duobus discipulis in Emmaus apparente, dicitur v. 30. *Acceptis panem, & benedixit, ac fregit. & v. 35. Cognoverunt eum in fractione panis.* ubi panis azymus, quo ea die certissimè utebantur Judæi, vocatur simpliciter panis. Confr. Sive vinum sit rubrum, sive album, utrumque sufficit ad consecrationem calicis: ergo etiam uterque panis; cum in hoc non sit magis discretum in uno, & quam in altero.

Necessitate autem præcepti tenentur Latini consecrari in azymo, Græci verò in pane fermentato, ut iterum statuit Florentinum, verbis ultimè citatis hæc adjungens: *Sacerdos*

Quenam sit Materia Remota Sacramenti SS. Eucharistia.

cerdotèsque in altero ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta sua Ecclesia, sive Occidentalis, sive Orientalis, consuetudinem. Item teste Tamburino, in methodo expeditæ commun. c. 2. §. 9. n. 2. constituit Pius V. ne Græci Latino more, & Latini Græco ritu Missas, & alia officia Divina celebrent.

73. Unde Suarez. tom. 3. in 3. p. disp. 44. sec. 3. §. illud verò. Conineck de sacram. q. 74. a. 4. dub. 3. n. 117. Tamburinus method. expeditæ commun. c. 2. §. 9. n. 7. dicunt, licere quidem, ut sacerdos Latinus, transiens per Græcam Ecclesiam, vel Græcus per Latinam, se accomodet ritibus loci, ita, ut Latinus celebret in fermentato, Græcus in azymo: at statim addunt, eum non teneri; imò melius, & expeditius esse, si quisque in suo ritu celebret; quia hæc consuetudines non sunt tantum diversorum locorum particularium, sed sunt consuetudines generales Ecclesiæ. Dein valde difficulter addiceret sacerdos Latinus Missam Græcam, vel Græcus Latinam: dicere autem sacrum ritu, & idiomate Latino, cum pane tamen fermentato, esset celebrare, partim Græco, partim Latino ritu, quod non potest decenter, aut licite fieri.

Si verò sacerdos talis non tantum transcat per aliam Ecclesiam, tanquam peregrinus, sed stabiliter velit ibi manere, fiet membrum Ecclesiæ illius, adeoque, ut ajunt iidem auctores, debet se accomodare ritui Ecclesiæ, ad quam transivit. Ex hucusque dictis inferitur, etiam sufficere panem iale conditum; nam hic communiter misceri solet pani fermentato, qui tamen sufficit: præterquam, quod falsi quantitas, quæ miscetur, si modica.

74. Dico 3. Non tantum adhibetur validè ad consecrationem, panis ex tritico strictè dicto, quod germanicè vocatur *Waizen*, sed probabilis etiam validè adhibetur panis ex tritico minus strictè dicto, & Suevis maxime usitato, quod vulgè vocatur *Kern*, seu *Fesen*. Certè Petrus de Palude, seu Paludanus, & Albertus Magnus apud S. Antoninum. 3. parte. tit. 13. c. 6. initio docent, ex spelta posse confici Eucharistiam: & sanè Albertus Magnus, qui Lauingæ in Suevia natus est, per speltam videtur intelligere triticum Suevicum, & defacto apud nos triticum illud Suevicum latinè solet vocari spelta. Tannerus tom. 4. disp. 5. q. 2. dub. 3. n. 101. asserit, de hoc tritico, ut vocat, Suevico, esse extra controversiam, quod sit materia valida. Eandem speltam, seu triticum Suevicum, materiam esse validam sacramenti Eucharistia, docent Layman l. 5. tr. 4. c. 2. n. 2. Haunoldus l. 4. tr. 3. c. 3. contr. 1. n. 788.

Idem docet Gobat in alphab. sacrific. casu 2. n. 29. qui ibidem n. 28. præmierat, non esse dubitandum, quin Episcopi, alique superiores Ecclesiastici, sedulo caveant, ne ad tam augustum sacramentum adhibeatur materia non idonea. Consentunt Illung tr. 6. disp. 4. a. 2. n. 63. Sporer, Sangallenses, Anacle-

tus, Gervasius. Idem censent recentiores Germani, in manuscriptis passim. Tandem etiam Arriaga, qui in Bohemia scripsit, idem probabilis esse asserit tr. de Euchar. disp. 30. sec. 1. n. 5.

75. Et horum, præsertim Germanorum Theologorum, autoritas, videtur debere hac in re magis attendi, quam exteriorum, qui ordinariè dubitare solent, quid significetur per vocem *Spelta* (quam vocem nos Germani tribuimus tritico Suevico, germanicè dicto *Kern*, vel *Fesen*) quia nesciunt, quid apud nos crescat: adeoque tam parum ferre possunt iudicium, quam nos de Hispano *candéal*, *rimesimo*, *ladolla*, *centeno*, vel *italico farro*: quibus quid strictè significetur, ignoramus. Sed neque termini Latini clari sunt. Authores quidem conveniunt in eo, quod hordeum, & avena significant *Gersfen*, & *Haber*: ac non conveniunt, quid propriè significant *sligo*, *spelta*, *secale*, *alicastrum*, *far*, *ador*, *zen*, *typha*.

Nos siliginem germanicè vocamus *Roeken*: sed dubium est, an antiquis non aliud significarit, nempe triticum aliquod electus, de quo Plinius Histor. natural. l. 18. c. 8. ait: *Siliginem proprie dixerim tritici delicias.* & c. 9. *Ex siligine laurissimus panis.* Columella e contra de re rustica l. 2. c. 9. ait: *Nec nos tanquam operabilis agricolis fallat siligo; nam hoc tritici vitium est: & quamvis candore præstet, pondere tamen vincitur.* & post pauca: *Omne triticum solo uliginoso post tertiam sationem convertitur in siliginem.* Vicissim tamen Plinius l. 18. c. 8. ait, siliginem in quibusdam terris intra biennium verti in triticum. Arriaga tr. de SS. Eucharist. disp. 30. sec. 1. n. 3. testatur, idem contingere in Hungaria, & aliquibus terris Hispaniæ. Et quidem Arriaga certè loquitur de siligine, seu de eo frumento, quod germanicè vocamus *Roeken*; quia illud enucleatè describit, & accuratè distinguit à tritico Suevico.

76. Prob. jam conclusio. In Suevia, & aliis finitimis Sueviæ regionibus, passim defacto sunt sacra hostiæ ex spelta (sic deinceps vocabimus triticum Suevicum) eaque adhibentur citra scrupulum à viris doctissimis, & religiosissimis, ac probabilissimè ab ipsis Episcopis: non autem est credibile, quod Deus hoc permitteret, si hæc materia esset invalida; esset enim error maxime perniciosus, qui probabiliter invalidas redderet ordinationes etiam sacerdotum: ergo. Confrim. 1. Panis ex spelta est sapidissimus, & candidissimus, etiam principibus usitatus, & in æstimatione morali nihil ferè differt à tritico strictè dicto: ergo est sufficiens. prob. conseq. communiter asseritur, non solum triticum strictè dictum sufficere, sed etiam illud, quod in æstimatione morali, eorum maxime, qui regionum, & rei rusticæ, sunt periti, triticum etiam censetur (ex hac enim ratione Hispani ajunt, suum *candéal*, esse sine controversia aptam SS. Eucharistia materiam)